

Om sensorsystemet införs på det sätt som föreslås i promemorian kommer det kraftigt att begränsa journalisters möjligheter att skydda källor i de fall källan finns på en myndighet. Journalistförbundet anser inte heller att bestämmelsen är förenlig med meddelarskyddet i tryckfrihetsförordningen.

För det fall regeringen vill införa ett sensorsystem på det sätt som föreslås bör regeringen tillsätta en utredning med uppgift att se över hur denna typ av sensorsystem kan införas på ett rättssäkert sätt genom bestämmelser i vanlig lag.

E-postmeddelanden lagras i en larmdatabas hos MSB

I promemorian finns en bra beskrivning av tekniska frågor kopplade till sensorsystemet. Av särskilt intresse är beskrivningen av vilka typer av personuppgifter som kan komma att lagras till följd av att det föreslagna sensorsystemet inrättas. Sensorsystemets huvuduppgift är att spåra och lagra ip-adresser. Det framgår dock av promemorian att även innehållet i e-postmeddelanden i vissa fall kan komma att sparas i en larmdatabas hos MSB.¹

Skyddet för den personliga integriteten

I promemorian beskrivs ingående hur det föreslagna sensorsystemet begränsar den personliga integriteten. Enligt promemorian kommer all e-post till och från de berörda myndigheterna att övervakas. Och som nämns ovan kan det inte uteslutas att hela e-postmeddelanden sparas. Trots det är slutsatsen i promemorian att användningen av sensorsystem inte kommer i konflikt med skyddet för den personliga integriteten i Regeringsformen (RF) 2 kapitlet 6 §. Journalistförbundet delar inte den uppfattningen.

Enligt RF 2 kapitlet 6 § är "var och en gentemot det allmänna skyddad mot betydande intrång i den personliga integriteten, om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden." Enligt promemorian kommer det föreslagna sensorsystemet inte i konflikt med bestämmelsen i RF eftersom det bara är en begränsad mängd uppgifter som lagras.

Exakt vilka personuppgifter förutom ip-adresser som kan komma att lagras kan inte förutses eftersom de mail som kommer att sparas i larmdatabasen hos MSB kan innehålla en mängd olika personuppgifter. Den omständigheten att det inte på förhand går att förutse vilka typer av personuppgifter som kan komma att lagras talar enligt Journalistförbundet för att RF 2 kapitlet 6 § är tillämplig. Detta eftersom det medför en stor osäkerhet för den som vill ta kontakt med en myndighet via mail. Det är en tolkning som har stöd i förarbetena där det uttryckligen anges att hänsyn bör tas till effekterna av en viss bestämmelse:

"Regeringen vill emellertid betona att det är åtgärdens effekter som är av avgörande betydelse vid bedömningen av om den ska anses innebära övervakning eller kartläggning i den mening som avses här, inte det huvudsakliga syftet med åtgärden."²

¹ Promemorian Tillhandahållande av tekniska sensorsystem – ett sätt att förbättra samhällets informationssäkerhet, sid 7.

² Regeringens proposition 2009/10:80 En reformerad grundlag, sid 181.

I promemorian har hänsyn endast tagits till vilka uppgifter som kan komma att lagras när bedömningen gjorts av huruvida sensorsystemet innebär ett "betydande" intrång i den personliga integriteten. Enligt Journalistförbundet bör hänsyn även tas till omständigheterna kring insamlingen. Sensorsystemet kommer om det införs att hantera all in- och utgående trafik till och från myndigheterna. Det enda sättet att undvika att gå genom sensorsystemet är att välja en annan kommunikationsväg, till exempel vanlig post. Detta gör, enligt Journalistförbundet, att regleringen måste anses innebära ett sådant betydande intrång som avses i RF 2 kapitlet 6 §.

Frågan om huruvida RF 2 kapitlet 6 § är tillämplig är avgörande för tillåtligheten av den lagtekniska konstruktion som föreslås i promemorian. Om RF 2 kapitlet 6 § är tillämplig krävs lagstöd för den inskränkning i den personliga integriteten som föreslås i promemorian (se RF 2 kapitlet 20 §). Det räcker alltså inte med en förordningsföreskrift på det sätt som föreslås i promemorian. Dessutom ska lagstiftaren vid utarbetandet av lagen göra proportionalitetsavvägningen enligt RF 2 kapitlet 21 §.

I samband med att FRA-lagstiftningen röstades igenom i riksdagen 2009 fördes en livlig debatt vilket resulterade i vissa förändringar av reglerna till förmån för skyddet för den personliga integriteten. Det visar enligt Journalistförbundet på vikten av att denna typ av inskränkningar i den personliga integriteten föregås av en gedigen lagstiftningsprocess. Genom att reglera sensorsystemet i en förordning istället för lag förringas betydelsen av vilka konsekvenser bestämmelsen får för medborgarnas personliga integritet.

Journalistförbundet avstyrker förslaget. För det fall regeringen vill införa sensorsystemet på det sätt som föreslås bör regeringen tillsätta en utredning med uppgift att se över hur denna typ av sensorsystem kan införas på ett rättssäkert sätt genom bestämmelser i vanlig lag.

Källskyddet

Journalisters skyldighet att skydda sina källor är reglerad i grundlag. Tystnadsplikten följer av tryckfrihetsförordningen 3 kapitlet, 3 § och yttrandefrihetsgrundlagen 2 kapitlet 3 §. Att som journalist röja en källa är brottsligt och journalisten riskerar att straffas med fängelse.

I och med FRA-lagstiftningen har möjligheten för journalister att skydda sina källor kraftigt begränsats. Detta är ett problem som Journalistförbundet lyft otaliga gånger. När det gäller FRA:s signalspaning finns det visserligen en skyldighet för FRA att förstöra "uppgifter för vilka tystnadsplikt gäller enligt 3 kapitlet 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kapitlet 3 § yttrandefrihetsgrundlagen".³ Insynen i hur detta sköts i praktiken är dock begränsad. Bland annat på grund av att den information som Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten (Siun) lämnar om FRA:s verksamhet är knapphändig.

Det föreslagna sensorsystemet kommer att innebära samma problem som FRA-lagstiftningen ur ett källskyddsperspektiv. E-post som skickas mellan en journalist och någon på en myndighet kommer att passera sensorsystemet. E-postmeddelanden som innehåller uppgifter för vilka tystnadsplikt gäller enligt 3 kapitlet 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kapitlet 3 § yttrandefrihetsgrundlagen riskerar dessutom att lagras i larmdatabasen hos MSB. Någon uttrycklig, lagstadgad, skyldighet för MSB att förstöra denna typ av uppgifter, liknande den som finns för FRA, saknas. Enligt Journalistförbundet måste därför det föreslagna sensorsystemet

³ Se Lag (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet, 7 §, 2 punkten.

anses kraftigt begränsa möjligheterna för journalister att leva upp till kraven på källskydd.

Meddelarskyddet

Meddelarskyddet är en grundlagsskyddad rättighet som bland annat innebär att offentligt anställda har rätt att vända sig till grundlagsskyddade medier och lämna uppgifter i vilket ämne som helst. Meddelarskyddet är också nära sammankopplat med källskyddet eftersom källskyddet är en garant för att meddelarskyddet ska kunna upprätthållas i praktiken.

Frågan om hur sensorsystem påverkar meddelarskyddet behandlas över huvud taget inte i promemorian. Detta är enligt Journalistförbundet mycket förvånande. Det är enligt förbundet uppenbart att sensorsystemen innebär en begränsning av meddelarskyddet eftersom all in- och utgående trafik till och från myndigheterna kommer att övervakas. Detta är enligt Journalistförbundet i sig ett argument för att avstyrka den föreslagna bestämmelsen i förordningen med instruktion för MSB.

Försvarets radioanstalts (FRA) användning av TDV (Tekniskt detekterings- och varningssystem)

År 2010 fick FRA i uppdrag av regeringen att utreda hur ett framtida statligt "cyberskydd" skulle kunna se ut. FRA har sedan dess utvecklat systemet TDV och det har testats på myndigheter. Det är dock inte alla myndigheter som kan komma i fråga, utan det krävs att myndigheten är särskilt skyddsvärd. I promemorian beskrivs MSB:s föreslagna sensorsystem som ett komplement till TDV:

*"Som nämnts ovan har Försvarets radioanstalt redan till uppgift att på begäran kunna placera ut TDV vid de mest skyddsvärda verksamheterna bland statliga myndigheter och statligt ägda bolag, som hanterar information som bedöms vara känslig från sårbarhetssynpunkt eller i ett säkerhets- eller försvarspolitiskt avseende. Utplaceringen av TDV sker i samverkan med Säkerhetspolisen. MSB:s sensorsystem skulle kunna täcka en annan och bredare krets av användare som inte erbjuds TDV. Härigenom skulle samhällets möjligheter att upptäcka och få underlag för att kunna hantera it-incidenter ytterligare stärkas."*⁴

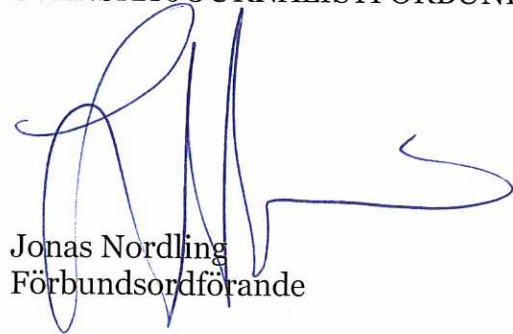
Journalistförbundet anser att denna typ av insamling och lagring av integritetskänsliga uppgifter som görs av FRA tydligt bör regleras i lag. Den debatt som föregick FRA-lagstiftningen 2009 visar enligt Journalistförbundet på vikten av att inskränkningar i den personliga integriteten föregås av en gedigen lagstiftningsprocess. Avsaknaden av såväl lagstiftningsprocess som debatt har lett till att informationen om hur TDV fungerar och hur det påverkar den personliga integriteten är väldigt knapphändig. Journalistförbundet anser att det finns anledning för regeringen att utreda förutsättningarna och formerna för denna typ av

---

⁴ Promemorian Tillhandahållande av tekniska sensorsystem – ett sätt att förbättra samhällets informationssäkerhet, sid 10.

sensorsystem istället för att bygga ut användningen av det ytterligare på det sätt som föreslås i promemorian.

Med vänlig hälsning
SVENSKA JOURNALISTFÖRBUNDET

A handwritten signature in blue ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke at the end.

Jonas Nordling
Förbundsordförande